

ТАКТИКА ОСВІДУВАННЯ ОСОБИ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА З ДАНОГО ПИТАННЯ

Як відомо, освідування як одна із слідчих дій займає надзвичайно важливе значення під час проведення досудового розслідування проте, як свідчить практика, слідчі досить часто при проведенні освідування допускають певні недоліки, пов'язані з неповним дотриманням тактичних рекомендацій.

Отже, освідування - це самостійна слідча (розшукова) дія (один із різновидів огляду), яка проводиться слідчим чи прокурором та полягає в огляді тіла живої людини (підозрюваного, потерпілого чи свідка) для вирішення питань, що мають значення для кримінального провадження, а саме для виявлення на їх тілі слідів кримінального правопорушення або особливих прикмет, якщо для цього не потрібно проводити судово-медичну експертизу.[4, с.226]

Освідування дозволяє слідчому безпосередньо сприймати об'єкти з метою виявлення слідів злочину, особливих прикмет і з'ясування обставин подій, важливих для кримінального провадження, скласти уявлення про механізм злочину та особу злочинця, висувати слідчі версії та правильно визначати напрямки розслідування.

Вся робота під час освідування може бути поділена на три етапи:

1) підготовчий етап—безпосередньо на підготовчому етапі освідування не лише планують, а й прогнозують можливу обстановку, у якій будуть проводити цю слідчу (розшукову) дію.

2) проведення освідування - надаються рекомендації щодо послідовності дій слідчого під час освідування, залежно від виду розслідуваного кримінального правопорушення, характеру слідів чи особливих прикмет, наявність яких прогнозують встановити під час його провадження, а також від відомостей, отриманих під час виконання інших процесуальних дій або заходів, що стали фактичною підставою для проведення освідування.

3) тактичні прийоми фіксації перебігу та результатів освідування - досліджуються засоби фіксації результатів проведення освідування. Фіксацію перебігу та результатів освідування здійснюють шляхом складання протоколу, використання відеозапису, фотографування, виготовлення замальовок і за допомогою інших засобів. [1, с.313-315]

Що стосується фотографування і відеозйомки, то я погоджуюся з вченими, які стверджують, що застосування фотозйомки та фіксації особливих прикмет і слідів, що знаходяться на відкритих частинах тіла та з часом можуть зникнути можливе лише за згодою освідуваної особи. Що стосується слідів та прикмет, які знаходяться на закритих одягом та інтимних частинах тіла, то таке фотографування чи відеозапис має здійснюватися виключно за згодою особи і застосування примусу в даному випадку є недоречним, оскільки це є порушенням конституційних прав людини про захист її честі та гідності.[3, с.74]

Проте, незважаючи на те, що застосування фотозйомки і відеозйомки можливе лише за згодою особи, відеозйомка є необхідною умовою проведення такої слідчої дії як освідування, оскільки під час її проведення можна зафіксувати поведінку особи, що в подальшому послугує допоміжним аргументом розкриття відповідного кримінального правопорушення. Тому, в разі відмови особи від відеозйомки необхідно застосовувати такий тактичний прийом як встановлення психологічного контакту з особою, що підлягає освідуванню. Потрібно детально пояснити особі важливість проведення процесуальної дії, що допоможе зменшити психологічну напругу та досягти бажаного результату, але ні в якому разі не застосовувати примус.

Я вважаю, що основним методом вивчення тіла освідуваної особи є звичайне спостереження за допомогою органів зору. Для поліпшення умов спостереження необхідно використовувати різні освітлювальні прилади та пристрої так як окремі сліди бувають дуже дрібними і слабконтрастними, для їх виявлення слід застосовувати оптичні збільшувальні прилади та світлофільтри. Найпростішими серед них є лупа та ліхтарик. Максимальний

ефект при освідуванні дає застосування засобів криміналістичної техніки для виявлення слідів, які не піддаються візуальному виявленню: підшкірних синців, скла, яке укорінилося в тілі, краплин крові, сперми, виправлених татуювань. Тут допоможуть портативні джерела інфрачервоних та ультрафіолетових променів, але застосування науково-технічних засобів не повинне призвести до якісної зміни слідів, які фіксуються. Отже, підсумовуючи, необхідно зазначити, що цілком достатнім буде застосовувати вищенаведені прилади, які допоможуть краще розгледіти маловидимі або невидимі сліди після чого зафіксувати ці дії в протоколі.

Я вважаю, що одним із питань, яке потребує законодавчого врегулювання є проведення комплексного дослідження, тобто поєднання двох слідчих дій: освідування особи і огляд одягу освідуваної особи, оскільки досить часто на одязі освідуваної особи залишаються сліди злочинного діяння або особливі прикмети. В даному випадку законодавчим є лише огляд тіла особи, що підлягає освідуванню, а стосовно одягу, то проводиться окрема слідча дія—огляд одягу особи. Тобто під час виявлення на одязі освідуваної особи слідів злочину або особливих прикмет слідчий, прокурор зобов'язаний звернутися до слідчого судді з клопотанням про тимчасовий доступ до речей, отримавши ухвалу здійснити виїмку і лише після цього провести огляд таких речей. Мені здається, що доречним в даному випадку буде законодавчо закріпити проведення одночасно двох слідчих дій—освідування особи та огляд речей освідуваної особи, оскільки це пришвидшить процедуру розслідування кримінального правопорушення так як описана вище процедура є досить тривалою в часі.

Ще однією проблемою, яка, на мою думку, потребує законодавчого врегулювання це те, що залучення понятих під час освідування тіла особи не є необхідним. В даному випадку потрібно брати до уваги і розуміти те, що не кожній особі буде приємно, що її оголене тіло будуть розглядати не тільки слідчий, адвокат, лікар, законний представник, опікун тощо (залежно від особи, тіло якої освідується), а й поняті, які є абсолютно сторонніми особами. Вказані дії можуть принижувати честь та гідність особи, а якщо мова йде про неповнолітню особу, то відповідні дії можуть також досить негативно впливати на психіку освідуваної особи, яка вже й так постраждала від певного кримінального правопорушення.[2, с.12] Залучати понятих під час здійснення освідування абсолютно непотрібно, оскільки хід проведення цієї процесуальної дії фіксується в протоколі, за допомогою відеозйомки і фотографування, а також залучаються відповідні особи (слідчий, адвокат, батьки, представники тощо), тому, фіксування тих, чи інших слідів на тілі особи без залучення понятих є цілком достатнім.

Підсумовуючи, необхідно зазначити, що освідування особи є досить важливою, неповторною та невідкладною слідчою дією. Неякісна підготовка до його проведення, будь-яке зволікання тягне за собою втрату важливих доказів тому слідчі, які проводять зазначену процедуру повинні дотримуватися всіх тактичних рекомендацій, щоб досягти бажаного результату, а саме, швидкого розкриття злочину.

Список використаної літератури:

1. Кунтій, А.І. Тактика проведення освідування підозрюваного у кримінальному провадженні про умисне вбивство, вчинене в стані сильного душевного хвилювання / А.І.Кунтій // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. — 2014. — №2.—с.310-319.
2. Лук'янчиков, Є.Д., Лук'янчиков Б.Є. Освідування і право особи на недоторканість / Є.Д.Лук'янчиков, Б.Є.Лук'янчиков //Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право».—2011. —№1 (3)—с.1-15.
3. Маринів, В.І. Правові засади освідування особи / В.І.Маринів // Вісник Прокуратури.— 2003. — №12 (30) —с.71-76.
4. Харченко, С.В. Тактика проведення освідування неповнолітніх / С.В.Харченко // Науковий вісник Херсонського державного університету.—2014. —№3—с.225-229.
5. Чаплинський, К.О. Освідування: поняття та сутність / К.О.Чаплинський // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності.—Донецьк : ДІВС.—2011. —№2. — с.101-104.
6. Чаплинський, К.О. Освідування як об'єкт криміналістичного дослідження / К.О.Чаплинський // Проблеми правоохоронної діяльності. Вісник АМСУ. Серія «Право» — 2013 . —№2 (11) —с.134-137.

